

مطبوعات و روزنامه‌نگاری در قاره آسیا نقدی بر کتاب: تاریخ و روزنامه‌نگاری افغانستان

○ مهدی جعفری خانقاه

○ تاریخ و روزنامه‌نگاری افغانستان
○ دکتر محمد حلیم تنویر
○ انستیتو تحقیقات و بازسازی افغانستان
○ هلند، ۲۰۰۰ (۱۳۷۸)

از انتشار اولین روزنامه انگلیسی‌زبان چاپ کلکته که بخشی از ستون‌های آن به مطالب فارسی اختصاص داشت تاکنون که در عصر تکنولوژی و ارتباطات بسر می‌بریم تحقیقات جامعی بر روی نشریات فارسی‌زبان حوزه قاره آسیا صورت نگرفته است و این در حالی است که بیش از دو قرن از عمر مطبوعات فارسی‌زبان در خارج از کشور می‌گذرد و صدها عنوان نشریه فارسی‌زبان به چاپ رسیده و در حال حاضر نیز تعداد زیادی از نشریات فارسی‌زبان توسط ایرانیان و افغانستانی‌ها... در سراسر جهان انتشار می‌یابد.

کشور افغانستان بعد از ایران با انتشار شمس‌النه‌ار (۱۲۵۲ ش) چهارمین تجربه انتشار مطبوعات فارسی‌زبان در جهان را کسب نمود و اکنون که بیش از ۱۲۰ سال از عمر روزنامه‌نگاری در افغانستان می‌گذرد، مطبوعات افغانستان تجربه‌های مختلفی را در نظام‌های استبدادی، دموکراسی، کمونیستی و انقلابی داشته است و اکنون نیز مطبوعات در فضای جنگ و خونریزی همچنان به انتشار خود ادامه می‌دهند. در حوزه مطبوعات و روزنامه‌نگاری افغانستان

کتابهای اندکی به چاپ رسیده است که هر یک از آنها مقطع زمانی خاصی را مدنظر داشته است. از آن جمله می‌توان به معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان و سیر ژورنالیسم در افغانستان اشاره داشت. کتاب تاریخ و روزنامه‌نگاری افغانستان جدیدترین مجموعه‌ای است که توسط دکتر محمد حلیم تنویر، موسس

ماهنامه البدر (چاپ هلند) به رشته تحریر درآمده است. البته باید گفته آید که پیش از چاپ کتاب فوق، بخش‌هایی از آن در ماهنامه البدر به چاپ رسیده بود.

کتاب تاریخ و روزنامه‌نگاری افغانستان از یک «آغاز سخن» و ۱۰ بخش که مروری است بر سیر تاریخی - سیاسی و اجتماعی افغانستان و روزنامه‌نگاری افغانستان از سال ۱۲۵۷ تا ۱۳۷۸ ش. تشکیل شده است. بخش پایانی کتاب شامل «گفته‌های پایانی» است و در ادامه آن فهرست اعلام که دربرگیرنده «فهرست نام اشخاص» و «ردیف الفبایی نشریات و رسانه‌های گروهی» است، وجود دارد.

حلیم تنویر درباره اثر خویش چنین می‌نویسد: «... این کتاب مجموعه‌ای از داشته‌های فرهنگی افغانستان از اواخر قرن نوزدهم (۱۲۵۷ ش / ۱۸۷۸ م) تا خاتمه قرن بیستم (دلو ۱۳۷۸ ش / جنوری ۲۰۰۰ م)... کتاب تاریخ و روزنامه‌نگاری افغانستان محصول اطلاعات، تجربه‌ها و یادداشت‌های من از زمانی است که شاگرد دانشکده روزنامه‌نگاری ژورنالیسم دانشگاه کابل بودم و تا امروز که در مد و جذر تحولات تاریخی و ناهمگونی‌های زمانی چه در

با مطالعه کتاب تاریخ و روزنامه‌نگاری افغانستان این گونه استنباط می‌گردد که تقریباً تمامی نشریات افغانستانی در سراسر جهان را از آغاز تا امروز در خود جای داده است اما نباید از نظر دور داشت که تعداد زیادی از نشریات افغانستانی چه آنهایی که در افغانستان به چاپ رسیده و چه آنهایی که در خارج از افغانستان انتشار یافته در این مجموعه قرار نگرفته است. از این رو کتاب حلیم تنویر را نمی‌توان مجموعه‌ای کامل از نشریات افغانستانی دانست و نیز همین تعداد از نشریات که در کتاب ذکر آن‌ها رفته از اشکالات متعددی برخوردار می‌باشد که در ذیل به مواردی از آنها اشاره می‌گردد:

الف. با مراجعه به کتاب می‌توان چنین اظهار داشت که نویسنده از منابعی که می‌توانست وی را در معرفی هرچه بیشتر و دقیق‌تر نشریات یاری رساند، بهره‌نجام ندهد. است از آن جمله:

- ۱- کتاب افغانستان / علیرضا علی‌آبادی. تهران: انتشارات وزارت خارجه، ۱۳۷۲ ش.
- مقاله انیس و یاران او (نگاهی به شکل‌گیری روزنامه انیس) / بصیراحمد حسین‌زاده.
- ۲- آمده در: نشریه دُردری، سال دوم، ش ۶-۸، تابستان - زمستان ۱۳۷۷.

۳- BAKU DOCUMENTS / TOURAJ ATABAKI. SOLMAS RUSTAMOVA TAURIS ACADEMIS STUDIES I. B. TAURIS PUBLISHERS. LONDON. TOWEIDI, NEWYORK, MAY ۱۹۹۵.

- ۴- بنیادگذار مطبوعات معاصر / عزیز آسوده. آمده در: نشریه دُردری، چاپ: مشهد، سال دوم، ش ۶-۸، تابستان - زمستان ۱۳۷۷.

۵- پیشینه مطبوعات افغانستان / محمدآصف فکرت هروی. آمده در: پژوهشنامه تاریخ مطبوعات ایران، سال اول، ش ۱، ۱۳۷۶ ش.

- ۶- کتاب تاریخ روزنامه‌نگاری ایرانیان و دیگر پارسی‌نویسان (ج ۱): پیدایش / ناصرالدین پروین. تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۷ ش.

۷- دانشنامه ادب فارسی (ج ۳) / به سرپرستی حسن انوشه. تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بهار ۱۳۷۸ ش.

- ۸- رکن چهارم (بررسی مطبوعات آزاد افغانستان در دهه قانون اساسی ۵۲-۱۳۴۳) / لوپس دوپری. برگردان: علی‌احمد راسخ. آمده در: نشریه دُردری، چاپ: مشهد، سال دوم، ش ۶-۸، تابستان - زمستان ۱۳۷۷.

۹- سابقه و آغاز ژورنالیسم در افغانستان / عبدالروف بینوا. آمده در: مجله آریانا، چاپ: افغانستان - کابل، ۱۳۴۷-۱۳۴۸ ش.

- ۱۰- فهرست کتب و نشریات شیعیان افغانستان (از سال ۱۳۵۳ تا ۱۳۷۴ ش) / حاج‌کاظم یزدانی. آمده در: سراج، چاپ: قم، سال دوم، ش ۷، بهار ۱۳۷۵.

۱۱- فهرست مجلات موجود در کتابخانه آستان قدس رضوی (ج ۱) / چاپ مشهد، کتابخانه آستان قدس رضوی، ۱۲ فروردین ۱۳۶۱.

- ۱۲- فهرست مجله‌های موجود در کتابخانه ملی ایران / تهیه

بخش چهارم:

دوره زمامداری محمدنادرشاه و روزنامه‌نگاری این دوره، دوره محمدظاهرشاه و قانون مطبوعات و نشریات آزاد دوره وی، احزاب سیاسی افغانستان.

بخش پنجم:

دوره زمامداری محمدداود و فعالیت‌های مطبوعاتی این دوره.

بخش ششم:

کودتای کمونیست‌ها در ۷ ثور ۱۳۵۷ و حکومت تره‌کی، امین، بیرک کارمل، نجیب‌الله، تجاوز شوروی به افغانستان و روزنامه‌نگاری دوره کمونیست‌ها.

بخش هفتم:

نهضت اسلامی افغانستان و تاسیس احزاب اسلامی و نشریات این دوره.

بخش هشتم:

احزاب اسلامی مجاهدین و روزنامه‌نگاری این دوره.

بخش نهم:

دوره مجددی و ربانی و فعالیت مطبوعاتی و روزنامه‌نگاری این دوره.

بخش دهم:

دوره طالبان و مطبوعات و رسانه‌های گروهی این دوره.

داخل کشور و یا بیرون از آن قرار داشتیم، مطبوعات نیز مسیر گوناگونی را پیموده... این کتاب بازگوکننده واقعیات تاریخی با استناد پژوهش‌های مورخین برجسته دنیا و تحقیقات گسترده بر مبنای داشته‌های تاریخی که در انستیتوت تحقیقات افغانستان در هلند موجود بوده و استناد مراجع - اخبار و اطلاعات رسانه‌های گروهی جهانی - نوشته شده است...^۲

چکیده مطالب بخش‌های ۱۰ گانه این کتاب به قرار زیر است:

بخش اول:

دوره پادشاهی امیر شیرعلی‌خان، خدمات سیدجمال‌الدین افغانی و فعالیت مطبوعاتی وی، انتشار نشریه کابل و شمس‌النهار.

بخش دوم:

دوره زمامداری عبدالرحمن‌خان و امیر حبیب‌الله‌خان، زندگی‌نامه محمود طرزی بنیادگذار روزنامه‌نگاری افغانستان و انتشار سراج‌الانبار و سراج‌الاطفال.

بخش سوم:

دوره پادشاهی امان‌الله‌خان، روزنامه‌نگاری و اولین قانون مطبوعات این دوره، انتشار روزنامه انیس، دوره حبیب‌الله و نشریات دوره وی.

و تنظیم: بیژن سرتیپ‌زاده با همکاری کبری خادپرست. وزارت فرهنگ و هنر، ۱۳۵۷ ش.

۱۳ - کتاب مطبوعات افغانستان در دهه اول استقلال / محمداکظم آهنگ. افغانستان - کابل، ۱۳۶۹ ش.

۱۴ - مطبوعات و روشنفکران (گفت و گو با محمداسماعیل اکبر) / آمده در: نشریه دُرَدری، چاپ: مشهد، سال دوم، ش ۶-۸، تابستان - زمستان ۱۳۷۷.

۱۵ - معرفی برخی نشریات افغانستان / چنگیز پهلوان. آمده در: ارج‌نامه ایرج (ج ۲) / به کوشش: محسن باقرزاده. چاپ اول: تهران، انتشارات توس، ۱۳۷۷ ش.

۱۶ - معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان / مایل هروی. افغانستان، اسد ۱۳۴۱ ش.

۱۷ - نگاهی گذرا به تاریخ مطبوعات افغانستان ۱۹۹۲-۱۷۴۷ م / میرمحمد یعقوب مشعوف. آمده در: نشریه دُرَدری، سال دوم، ش ۶-۸، تابستان - زمستان ۱۳۷۷.

۱۸ - نمایه مطبوعات افغانستان / آمده در: نشریه دُرَدری، سال دوم، ش ۶-۸، تابستان - زمستان ۱۳۷۷.

۱۹ - وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان / جلیل دانش [افغانستان]، نشرات اتحادیه ژورنالیستان، عقرب ۱۳۶۴ ش.

ب. در این کتاب اطلاعات نادرستی در پاره‌ای از موارد پیرامون موضوعات مختلف درج شده و نیز در معرفی برخی از نشریات دقت لازم صورت نگرفته که در ذیل به آنها پرداخته می‌شود:

حلیم تنویر دوره زمانی پژوهش خود را در این کتاب از سال ۱۲۵۷ تا ۱۳۷۸ ش. در نظر گرفته است در صورتی که اولین نشریه چاپ افغانستان شمس‌النهار، در سال ۱۳۵۲ ش / ۱۸۷۳ م. به چاپ رسیده است و خود نیز در این کتاب پیرامون این نشریه سخن گفته است اما دوره زمانی را از سال ۱۲۵۷ ش ذکر کرده است.

در این کتاب سعی شده است، نشریه کابل بعنوان اولین نشریه افغانستان و ناشر آن سیدجمال‌الدین افغان معرفی شود^۳ در صورتی که چنین نشریه‌ای وجود خارجی ندارد زیرا شمس‌النهار اولین نشریه چاپ افغانستان است که در سال ۱۲۵۲ ش / ۱۸۷۳ م منتشر شد. در شماره‌های دهم و یازدهم، سال یکم، نام مجله شمس‌النهار کابل نوشته شده است.

از سوی دیگر سیدجمال‌الدین اسدآبادی به امیرشیرعلی خان - پادشاه افغانستان - پیشنهاد تاسیس آن را داده بود. در برخی از منابع تاریخی نیز به اشتباه از کابل بعنوان اولین نشریه افغانستان یاد شده در صورتی که براساس پژوهشهای کاظم آهنگ، این نظر که کابل پیش از انتشار شمس‌النهار و یا همزمان با آن در دوره امیر شیرعلی خان منتشر می‌شد، رد شده است. چون شماره‌های دهم و یازدهم، سال اول شمس‌النهار با نام شمس‌النهار کابل انتشار یافته و مردم برای سهولت به جای شمس‌النهار از این روزنامه بعنوان اخبار کابل یا جریده کابل یاد کرده‌اند.

منابع: تاریخ روزنامه‌نگاری ایرانیان و دیگر پارسی‌نویسان، ج ۱، ص ۳۱۹ / دانشنامه ادب فارسی، ج ۳، ص ۵۹۰-۵۹۱ / سیر ژورنالیسم در افغانستان، ج ۱، ص ۱۵.

۱. آزاد افغانستان / سال تاسیس ۱۳۷۱ ش (ص ۴۷۲)

اولین شماره این نشریه در سال ۱۳۷۷ ش. به صاحب‌امتیازی پروفیسور عبدالرسول امین و به مدیرمسئولی و سردبیری هیواد مل به چاپ رسید. این نشریه در اصل بجای نشریه وفا انتشار گردید.

منابع: آزاد افغانستان، ش ۱-۴، فروردین - تیر ۱۳۷۷.

۲ - آواز / سال تاسیس ۱۳۵۴ ش / پایان کار نشریه: ۱۳۷۰ ش (ص ۲۲۲)

آواز همزمان با فعالیت رادیو کابل وقت با نام پشتوزغ جهت معرفی نشریات و برنامه‌های رادیویی در اول حمل (فروردین) ۱۳۲۰ ش. منتشر شد. مجله تا سال ۱۳۵۶ ش. با همین نام منتشر می‌شد. بعد از پیروزی شور انقلاب در افغانستان از جوزا - سرطان (خرداد - تیر) اولین شماره مجله با نام آواز شروع به انتشار کرد.

آخرین شماره دیده شده آواز در حوت ۱۳۷۳ به چاپ رسیده که به اشتباه پایان انتشار نشریه ۱۳۷۰ ذکر شده است.

منابع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۳۶-۳۷ / آواز [شماره ندارد]، حوت ۱۳۷۳ ش.

۳ - آینه / سال تاسیس ۱۳۲۹ ش. (ص ۱۳۰)

اولین شماره آینه در اول حوت ۱۳۳۱ ش. به چاپ رسیده است.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۳.

۴ - آینه عرفان / پایان کار نشریه: ۱۳۰۵ ش (ص ۸۳-۸۴)

باید اشاره داشت که دوره جدید نشریه در فروردین ۱۳۱۰ ش. با کیفیت مطلوبی انتشار یافت و در سال ۱۳۲۹ ش. تحت عنوان عرفان منتشر گشت.

منابع: دانشنامه ادب فارسی، ج ۳، ص ۲-۱ / معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۸.

۵ - مجله اردو / سال تاسیس ۱۳۰۱ ش (ص ۱۲۰-۱۲۱)

این مجله قبلاً با نام مجموعه عسکریه در ۲۱ حمل ۱۲۹۹ ش. با ترتیب انتشار ماهنامه تاسیس یافت. از سال ۱۳۰۹ ش. به مجموعه اردوی افغان تغییر نام داد و در سال ۱۳۱۵ ش. تحت عنوان مجله اردو منتشر شد.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۲۰.

۶. افغان / سال تاسیس ۴ سرطان ۱۲۹۹ ش / ترتیب انتشار، پانزده روزه و هفتگی. (ص ۹۴)

سال تاسیس نشریه ۱۴ سرطان ۱۲۹۹ می‌باشد و ترتیب انتشار آن روزنامه است.

منابع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۶ / دانشنامه ادب فارسی / ج ۳، ص ۹۹ / سیر ژورنالیسم در افغانستان، ج ۱، ص ۱۴۴-۱۴۶.

۷ - افغانستان / سال تاسیس ۱۳۷۱ ش (ص ۵۰۸)

شماره ۷، از سال دوم انتشار این نشریه در حوت ۱۳۷۴ منتشر شده است که به عبارتی سال تاسیس آن ۱۳۷۳ ش. می‌شود. صاحب‌امتیاز این نشریه نیز مرکز اطلاعاتی افغان می‌باشد.

منبع: افغانستان، ش ۷، سال دوم، حوت ۱۳۷۴ ش.

۸ - اقتصاد / سال تاسیس ۱۳۱۱ ش (ص ۱۲۲)

سال تاسیس نشریه اقتصاد ۱۳۱۰ ش. می‌باشد. ناشر نشریه وزارت تجارت و مدیر مسئول آن سیدسلطان احمدی بود.

منابع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۳۸ / وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۱۸-۱۹.

۹ - امروز ما / سال تاسیس حوت ۱۳۷۴ ش (ص ۴۶۵)

شماره اول امروز ما در ۱۵ دلو ۱۳۷۳ به چاپ رسیده است.

منبع: امروز ما، ش اول، ۱۵ دلو ۱۳۷۳، ۵ رمضان ۱۴۱۵ ق.

۱۰ - اندیشه / سال تاسیس ۱۳۷۵ ش (ص ۵۸۲)

چنگیز پهلوان سال تاسیس نشریه را ۱۰ سنبله ۱۳۷۲ اعلام داشته است. صاحب‌امتیاز نشریه قاضی محمد نظیف مستضعف و مدیرمسئول آن اسدالله والوالجی معرفی شده است.

منبع: ارج‌نامه ایرج، ج ۲، ص ۳۴۳.

۱۱ - مجله باستان‌شناسی افغانستان (ص ۳۱۶)

در کتاب حلیم تنویر فقط به ذکر نشریه اکتفا شده است در صورتی که این مجله در سال ۱۳۵۸ ش. تاسیس و توسط انستیتو باستان‌شناسی آکادمی علوم افغانستان هر ۶ ماه یکبار به زبان پشتو - فارسی در قطع ۲۴×۳۰ سانتی‌متر به چاپ می‌رسید.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۴۰.

۱۲ - بامیان (ص ۲۰۹)

در ذکر این نشریه تنها به جریده هفتگی بودن آن در ولایت بامیان اشاره شده است. این نشریه در سال ۱۳۶۰ ش. در افغانستان - بامیان توسط کمیته ولایتی حزبی و ولایت بامیان در هر پانزده روز یکبار به زبان فارسی و سپس در هر ده روز یکبار منتشر می‌گردید.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۵۶.

۱۳ - بخوان و بدان / سال تاسیس ۱۳۵۳ ش. (ص ۲۲۲)

سال تاسیس نشریه ۱۳۳۲ ش می‌باشد. صاحب‌امتیاز و ناشر آن را ریاست تدریسات ابتدایی وزارت معارف برعهده داشت و مدیرمسئول آن نیز غلام محی‌الدین شیوا بود. شماره عقرب (آبان) نشریه در ۱۳۳۹ ش. به چاپ رسیده است.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید و مجلات افغانستان، ص ۵۴.

۱۴ - بدخشان / سال تاسیس ۱۳۴۶ ش / مدیرمسئول: محمدظاهر صدیق / صاحب‌امتیاز: مدیریت اطلاعات و کلتور بدخشان (ص ۱۹۱)

این نشریه در سال ۱۳۲۵ ش. به مدیرمسئولی محمدشرف نسیم‌پروان به چاپ رسید. ناشر نشریه کمیته ولایتی حزبی و ولایت بدخشان بود.

منابع: معرفی روزنامه‌ها، جراید و مجلات افغانستان، ص ۵۷ / وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۵۱.

۱۵ - بلاغ / سال تاسیس ۱۳۷۲ ش / پایان کار نشریه: ۱۳۷۵ ش (ص ۴۷۶)

این نشریه در ۲۸ قوس ۱۳۷۱ ش به چاپ رسیده است و تا سال ۱۳۷۶ ش. در حال انتشار بود.

منابع: بلاغ، ش ۵۰، اسد ۱۳۷۵ ش / ارج نامه ایرج، ج ۲، ص ۳۴۱.

۱۶- بلخ / سال تاسیس ۱۳۶۶ ش / محل چاپ: مزارشریف (ص ۴۷۶)

این نشریه در سال ۱۳۶۸ ش. به چاپ رسیده است و محل انتشار آن بلخ می‌باشد.

منبع: بلخ، ش ۴-۱، سال پنجم، حمل و حوت ۱۳۷۲ ش.

۱۷- بلخ (ص ۳۰۹)

در ذکر این نشریه فقط اشاره شده است که چریده هفتگی، چاپ مزارشریف. این نشریه در جوزا ۱۳۲۸ ش. به صاحب‌امتیازی و مدیرمسئولی عبدالاحد رقیم بصورت ماهانه و با روش اجتماعی - ادبی و تاریخی به زبان فارسی انتشار یافت.

منابع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۵۱ / Bakudocuments, P۴۸

۱۸- بلخ (ص ۶۰۸)

حلیم تنویر صاحب امتیاز و ناشر نشریه را مهاجرین افغانی اعلام داشته در صورتی که این نشریه توسط مهاجرین افغانستانی مقیم تاجیکستان به چاپ می‌رسد و معرفی مهاجرین افغانی به عنوان ناشر و صاحب امتیاز نشریه نادرست است.

۱۹- بنیاد / سال تاسیس حمل ۱۳۷۶ ش / ناشر و صاحب امتیاز: ارگان نشراتی تمدن و فرهنگ افغانستان (ص ۴۷۷)

سال تاسیس دقیق نشریه اول حمل (فروردین) ۱۳۷۶ می‌باشد. ناشر و صاحب امتیاز آن بنیاد فرهنگ و تمدن افغانستان است و به دو زبان فارسی و پشتو به چاپ می‌رسد.

منابع: بنیاد، ش اول، اول حمل ۱۳۷۶ ش / دانشنامه ادب فارسی، ج ۳، ص ۱۷۳.

۲۰- بیدار / سال تاسیس حوت ۱۳۰۰ ش (ص ۸۲)

نشریه در ۱۵ حوت ۱۳۰۳ به چاپ رسید. به این موضوع باید اشاره داشت که بیدار در پی ناآرامی‌های ۱۳۰۷ ش به رهبر اسلام تغییرنام داد. اما یک سال بعد از سقوط حکومت بچه‌سقا، دوباره با نام بیدار شروع به انتشار کرد. در صورتی که حلیم تنویر فقط به عنوان قبلی این نشریه که با نام اتحاد اسلام منتشر می‌شد، اشاره نموده است.

منابع: دانشنامه ادب فارسی، ج ۳، ص ۱۹۱-۱۹۲ / وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۴۷-۴۸ / معرفی روزنامه‌ها، جراید و مجلات افغانستان، ص ۵۰.

۲۱- پیام اتفاق / سال تاسیس ۶ جدی ۱۳۶۴ ش (ص ۴۵۱)

حلیم تنویر سال تاسیس نشریه را ۶ جدی ۱۳۶۴ ذکر کرده در صورتی که شماره ۹ این نشریه در اول دلو (بهمن) ۱۳۶۸ به چاپ رسیده است. همچنین وی پایان انتشار نشریه را تنها انتشار یک شماره دانسته در صورتی که ۹ شماره از این نشریه به چاپ رسیده است. منبع: پیام اتفاق، ش ۹، اول دلو ۱۳۶۸ ش.

۲۲- پیام جهاد/ محل چاپ: پیشاور / پایان کار نشریه: حوت ۱۳۷۰ ش (ص ۴۵۸)

شماره‌های مورد بررسی محل چاپ نشریه را کابل اعلام داشته و آخرین شماره دیده شده در ۴ فروردین ۱۳۷۵ ش. به چاپ رسیده است در صورتی که حلیم تنویر پایان انتشار نشریه را حوت ۱۳۷۰ ش. ذکر کرده است.

منابع: پیام جهاد، شماره پیاپی ۸۵، سال هشتم، سرطان ۱۳۷۴ ش / شماره پیاپی ۱۴۵، سال نهم، ۴ فروردین ۱۳۷۵.

۲۳- پیام زن / سال تاسیس ۱۳۶۶ ش / پایان کار نشریه: ۱۳۷۵ ش (ص ۳۲۴)

حلیم تنویر سال تاسیس نشریه را ۱۳۶۶ ذکر کرده در صورتی که سال ۱۳۶۶ دوره دوم انتشار نشریه است. همچنین پایان انتشار نشریه را ۱۳۷۵ اعلام داشته در حالی که آخرین شماره دیده شده شماره ۴۸ است که در حوت ۱۳۷۶ به چاپ رسیده است.

منابع: پیام زن، ش ۱، دوره دوم، سال دوم، جدی و دلو ۱۳۶۷ ش / ش ۳، دوره دوم، سال سوم، سرطان ۱۳۶۹ ش / شماره پیاپی ۴۸، حوت ۱۳۷۶ ش.

۲۴- پیام شهداء / پایان کار نشریه: ثور ۱۳۷۱ ش (ص ۴۵۸)

حلیم تنویر به ادامه انتشار نشریه اشاره‌ای نکرده در حالی که شماره ۵۲ در ۳۰ حمل ۱۳۷۵ که دوره دوم انتشار آن را نشان می‌دهد به چاپ رسیده است. منبع: پیام شهداء، شماره پیاپی ۵۲، دوره دوم، ۳۰ حمل ۱۳۷۵ ش.

۲۵- پیام مجاهد / ناشر: شورای نظار (ص ۶۰۹)

ناشر نشریه مجاهدین افغانستان معرفی شده است. منبع: پیام مجاهد، ش ۲۰ (پیاپی ۱۲۷)، ۱۴ اسد ۱۳۷۸ ش.

۲۶- پیام ملیت‌ها / ناشر: شورای متحد دفاع از حق سرنوشت ملیت‌ها / سردبیر: یاسر (ص ۴۷۷)

شورای متحد دفاع از حق تعیین سرنوشت ملیت‌ها صحیح است و یاسر مدیرمسئولی نشریه را برعهده دارد. منابع: پیام ملیت‌ها، ش دوم، سال اول، خزان ۱۳۷۲ ش / ش ۳، سال اول، زمستان ۱۳۷۲.

۲۷- پیشاهنگ / صاحب امتیاز: ارگان نشراتی اعضای نوجوان حزب دموکراتیک خلق افغانستان (ص ۳۰۹)

صاحب امتیاز نشریه کمیته مرکزی (س. د. ج. ا) و شورای مرکزی سازمان پیشاهنگان افغانستان می‌باشد. محل چاپ نشریه افغانستان است که به مدیرمسئولی مریم بختیار به دو زبان فارسی - پشتو و با روش اجتماعی - فرهنگی - سیاسی به چاپ می‌رسید.

منابع: نشریه دُردری، ش ۳ و ۴، خزان و زمستان ۱۳۷۶، ص ۶۱ / وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۴۰-۴۱.

۲۸- ترجمه / سردبیر: انجنیر عبدالرحیم احمد پروانی (ص ۶۰۳)

این نشریه در کابل به سال ۱۳۷۴ تاسیس یافت و مدیرمسئول نشریه عبدالرحیم احمد پروانی بود. منبع: ترجمه، سال اول، دلو ۱۳۷۴ ش.

۲۹- تعاون / سال تاسیس ۱۳۷۱ ش (ص ۶۱۰)

سال تاسیس این نشریه ۱۳۷۲ ش می‌باشد. منبع: تعاون، ش ۳، سال ششم، اسد و سنبله (مرداد - شهریور) ۱۳۷۷ ش.

۳۰- تعلیم و تربیه / سال تاسیس ۱۳۳۳ ش (ص ۱۸۶)

این نشریه در سال ۱۳۲۷ ش. به چاپ رسیده و مدیرمسئول آن زمان‌الدین سرور بود.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۶۱.

۳۱- تفاهم / سال تاسیس ۱۳۷۵ ش / سردبیر: محمد نوراکبری / پایان کار نشریه: ۱۳۷۷ ش (ص ۴۷۹)

تاریخ تاسیس صحیح نشریه اردیبهشت ۱۳۷۵ می‌باشد. محمد نوراکبری مدیرمسئولی نشریه را بر عهده دارد و نیز این نشریه به زبان‌های فارسی - پشتو و انگلیسی منتشر می‌شود. پایان انتشار نشریه ۱۳۷۷ ذکر شده در صورتی که آخرین شماره دیده شده مربوط به شماره ۱۵ (۶۳)، سال پنجم، ۲۵ جدی ۱۳۷۹ می‌باشد و در حال حاضر نیز به انتشار خود ادامه می‌دهد.

منابع: تفاهم، ش ۱۲ (۶۰)، تا ۱۵ (۶۳) [۱۰ قوس - ۲۵ جدی ۱۳۷۹ ش].

۳۲- جغرافیا / سال تاسیس ۱۳۴۹ ش (ص ۱۸۶)

شماره اول این نشریه در فروردین ۱۳۴۱ ش. به چاپ رسیده است. منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۶۲.

۳۳- مجله تحقیقات کوشانی (ص ۳۱۶)

حلیم تنویر صرفاً به نام نشریه ذکر کرده در صورتی که این نشریه در عقرب ۱۳۵۷ ش. به صاحب‌امتیازی مرکز بین‌المللی تحقیقات کوشانی در هر چهار ماه یکبار به زبان پشتو - فارسی با روش علمی - تاریخی - تحقیقی در قطع ۱۷x۲۴ س به چاپ می‌رسید.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۴۰.

۳۴- جوزجان (ص ۳۱۰)

اگر منظور حلیم تنویر از نشریه جوزجان که سردبیر آن عالم افتخار بود همان نشریه جوزجانان باشد باید گفته آید که جوزجانان در سال ۱۳۵۷ ش. در شبرغان افغانستان به صاحب امتیازی کمیته حزبی ولایتی و ولایت جوزجان بصورت روزانه و به زبان فارسی در قطع ۳۰x۴۲ سانتی‌متر به چاپ می‌رسید. پیش از این نشریه با نام دیوه منتشر می‌شد.

منابع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۴۹ / جوزجانان، ضمیمه ش ۲۱، ۲۲ میزان ۱۳۷۱ ش.

۳۵- حجت (ص ۳۱۰)

محل چاپ نشریه افغانستان - ولایت بغلان است. حلیم تنویر سردبیر یا مدیرمسئول نشریه را نورالله معرفی کرده اما در شماره‌های دیده شده مدیرمسئول حجت، محمدنسیم صباح و سردبیر آن عبدالقیاض مهرآیین معرفی شده‌اند. در ضمن ترتیب انتشار نشریه فصلنامه است.

منابع: حجت، ش ۴ (پیاپی ۱۸)، دوره دوم، سال سوم، جدی حوت ۱۳۷۴ ش / ش ۱-۲ (پیاپی ۱۹)، دوره دوم،

سال پنجم، حمل و سنبله ۱۳۷۶ ش.
۳۶ - حرم / سال تاسیس ۱۳۷۴ ش / سردبیر: محمد بلخی (ص ۵۸۲)

شماره ۲ این نشریه در ۶ آبان ۱۳۷۲ به چاپ رسیده است. موحد بلخی به عنوان مدیرمسئول نشریه و حسین ساعی نیز به عنوان سردبیر حرم معرفی شده‌اند. روش انتشار نشریه سیاسی - خبری - فرهنگی می‌باشد.
منابع: حرم، سال اول، ش ۲ (۷۲/۸/۶) / سال دوم، ش ۴۸، (۷۴/۳/۱۳)، سال دوم، ش ۴۹ (۷۴/۴/۲۴) / سال دوم، ش ۵۰، (۷۴/۵/۸) / ش ۵۳ (۷۴/۶/۲۷) / ش ۵۴ (۷۴/۷/۱۲).

۳۷ - خراسان (ص ۳۱۶)
حلیم تنویر صرفاً به عنوان نشریه اکتفا نموده در صورتی که این مجله در افغانستان به صاحب‌امتیازی و ناشری گروه زبان و ادبیات دری آکادمی علوم افغانستان و مدیرمسئولی غلام‌حسین فرمند به زبان فارسی به چاپ می‌رسید. ترتیب انتشار نشریه فصلنامه و روش آن ادبی و هنری می‌باشد.

منابع: دانشنامه ادب فارسی، ج ۳، ص ۳۶۲-۳۶۳ / وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۲۵-۲۴.

۳۸ - خاوران / پایان کار نشریه: ۲ شماره (ص ۴۸۳)
شماره ۹ از سال دوم انتشار این نشریه در حمل و ثور ۱۳۷۷ ش. به چاپ رسیده است در صورتی که حلیم تنویر پایان انتشار نشریه را ۲ شماره ذکر کرده است.
منبع: خاوران، ش ۹، سال دوم، حمل و ثور ۱۳۷۷ ش.

۳۹ - خواهر، برادر، سلام / سال تاسیس ۱۳۷۲ ش / صاحب امتیاز و ناشر: نشریه آزاد / سردبیر: برهان ابدالی (ص ۵۸۲)

سال دقیق تاسیس نشریه اول سنبله ۱۳۷۲ می‌باشد. ژکفر حسینی نیز صاحب امتیاز نشریه و برهان ابدالی به عنوان مدیرمسئول نشریه معرفی شده‌اند.

منبع: خواهر، برادر، سلام، ش اول، اول سنبله ۱۳۷۲ ش.

۴۰ - دربخ / سال تاسیس ۱۳۷۴ ش (ص ۶۰۳)
سال دقیق تاسیس نشریه ۲۶ میزان ۱۳۷۴ می‌باشد. مدیرمسئولی نشریه را عزیزالله ایما برعهده دارد. روش نشریه سیاسی - اجتماعی - خبری است. این نشریه به دو زبان فارسی - پشتو و در قطع ۳۹x۲۷/۲ سانتی‌متر به چاپ می‌رسد.

منابع: دربخ، ش ۱۵۸، ۱۹ جوزای ۱۳۷۵ / ش ۲۰۴، ۲۲ اسد ۱۳۷۵ / ش ۲ (۲۳۷)، دوره دوم، جدی ۱۳۷۸ ش.

۴۱ - روغتیا (ص ۲۲۲)
حلیم تنویر صرفاً به ذکر نام نشریه بسنده کرده در حالی که این نشریه در سال ۱۳۱۰ ش. در افغانستان به مدیرمسئولی طوفان ملکیار و بصورت ماهانه منتشر می‌شد. وزارت صحیه صاحب امتیازی نشریه را برعهده داشت و روش انتشار آن علمی و پزشکی بود.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۷۲.

۴۲ - روغتیا یبری / سال تاسیس جوزا ۱۳۱۱ ش (ص ۱۲۳)

سال تاسیس نشریه ۱۳۲۸ ش. می‌باشد و مدیرمسئولی آن را طوفان ملکیار برعهده داشت.
منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید و مجلات افغانستان، ص ۷۳.

۴۳ - مجله زنان افغانستان / سال تاسیس ۱۳۶۳ ش (ص ۳۱۱)

این مجله در ۳۱ شهریور ۱۳۶۰ ش. به چاپ رسیده است.
منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۲۹-۳۰.

۴۴ - خارندویی / سال تاسیس ۱۳۶۲ ش (ص ۳۱۰)
این مجله در میزان ۱۳۵۷ ش. به دو زبان فارسی - پشتو به چاپ رسید. اولین شماره این نشریه در سنبله ۱۳۴۹ تحت عنوان بولیس و تولنی خدمت کار بصورت فصلنامه منتشر شد و در میزان ۱۳۵۷ به خارندویی تغییر نام داد.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۲۶-۲۷.

۴۵ - سرباز (ص ۳۱۲)
درباره این نشریه باید گفته آید که سرباز در ۱۲ جدی ۱۳۶۷ ش. در افغانستان به زبان فارسی و با روش سیاست نظامی - خبری به چاپ رسید. صاحب امتیاز و ناشر آن قوای مسلح جمهوری افغانستان بود.

منبع: سرباز، ش ۵۸ (پیاپی ۸)، ۲۵ سرطان ۱۳۶۸ ش.

۴۶ - سنایی / سال تاسیس ۱۳۵۱ ش (ص ۱۹۱)
این نشریه در سال ۱۳۳۱ ش. تاسیس یافته و صاحب امتیاز آن مدیرعمومی اطلاعات و کلتور غزنی نبود بلکه کمیته حزبی ولایتی و ولایت باستانی غزنی بود.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۵۳.

۴۷ - مجله سواد (ص ۱۸۷)
درباره این نشریه باید گفته آید که این مجله قبلاً با نام مجله بخوان و بدان منتشر می‌شد. بعد از یک وقفه کوتاه تحت نام بوهنه آغاز به انتشار کرد و بعد از پیروزی انقلاب ثور تحت نام خلقی روزنه شروع به انتشار کرد و سپس بنام مجله سواد تغییر نام داد.

۴۸ - سینا (ص ۶۰۴)
حلیم تنویر ترتیب انتشار این نشریه را ماهنامه و زبان آن را فارسی اعلام داشته و اطلاع دیگر از نشریه نداده است در حالی که سینا در ۲۵ جدی ۱۳۷۳ ش. در پیشاور به صاحب امتیازی و مدیرمسئولی خالد ترجمان به چاپ رسید و ناشر آن بنیاد فرهنگی سینا بود. قطع نشریه ۴۱x۲۵ سانتی‌متر بود.

منبع: ارج‌نامه ایرج، ج ۲، ص ۳۴۱.

۴۹ - شوخک / سال تاسیس ۲۵ قوس ۱۳۵۰ ش (ص ۱۶۵)
سال تاسیس این نشریه ۱۳۴۹ ش اعلام شده است.
منبع: شوخک، فوق‌العاده ۲-۱، حمل و ثور ۱۳۷۶ ش / ش ۸، عقرب ۱۳۷۶ ش.

۵۰ - شهر / سال تاسیس ۱۳۷۳ ش. (ص ۶۱۳)
حلیم تنویر سال تاسیس نشریه را ۱۳۷۳ اعلام داشته در صورتی که شماره ۱۶ از سال اول این نشریه در ۱۱ اسد ۱۳۷۵ ش. به چاپ رسیده است و محل انتشار آن کابل

می‌باشد.

منبع: شهر، ش ۱۶، سال اول، ۱۱ اسد (مرداد) ۱۳۷۵.
۵۱ - صدای روستا / سال تاسیس ۱۳۷۱ ش (ص ۴۸۷)

سال تاسیس این نشریه ۱۳۷۱ ش. اعلام شده در صورتی که شماره اول این نشریه در می - آگست ۱۹۹۱ م. (۱۳۷۰ ش) به چاپ رسیده است.

منبع: صدای روستا، ش اول، سال ۱۳۷۰ ش.

۵۲ - طلوع وحدت (ص ۴۶۷)

حلیم تنویر نوشته است که این نشریه بعد از سه شماره تعطیل شد در صورتی که شماره ۵ طلوع وحدت در آبان ۱۳۷۰ ش. ۱۲ اردیبهشت ۱۳۷۱ و شماره ۵۴ در مرداد ۱۳۷۴ به چاپ رسیده است.

منابع: طلوع وحدت، ش ۵، آبان ۱۳۷۰ / ش ۱۲، اردیبهشت ۱۳۷۱ / ش ۵۴، مرداد ۱۳۷۴.

۵۳ - عصری برای عدالت / سال تاسیس ثور ۱۳۷۵ ش (ص ۴۸۸)

شماره اول این نشریه در ۱۲ جوزا ۱۳۷۵ به چاپ رسیده است.

منبع: عصری برای عدالت، ش اول، ۱۲ جوزا ۱۳۷۵ ش.

۵۴ - غرjestان (ص ۳۱۳)

اگر ترتیب انتشار نشریه به درستی فصلنامه باشد، سال تاسیس آن ۱۳۶۶ خواهد بود ولی حلیم تنویر سال تاسیس آنرا ۱۳۶۴ ش. ذکر کرده است.

منبع: غرjestان، ش ۶، قوس - جدی ۱۳۶۷ ش.

۵۵ - فانوس / سال تاسیس ۱۳۶۹ ش / ناشر: شورای عمران غرjestان (ص ۴۸۹)

فانوس در دلو ۱۳۶۹ به چاپ رسید و ناشر آن شورای رهروان فرهنگ انقلابی مردم بود.

منابع: فانوس، ش ۱، دلو ۱۳۶۹ ش / ش ۳، سنبله ۱۳۷۰ ش.

۵۶ - فروغ (ص ۴۵۹)

حلیم تنویر سال تاسیس نشریه را ۱۵ سنبله ۱۳۷۰ ذکر کرده است در صورتی که این تاریخ مربوط به شماره ۲ نشریه می‌باشد و نیز باید اشاره داشت که این نشریه به دو زبان فارسی و پشتو به چاپ می‌رسید.

منبع: فروغ، ش ۲، سال اول، ۱۵ سنبله ۱۳۷۰ ش.

۵۷ - فرهنگ آریانا / سال تاسیس ۱۳۷۷ ش / ناشر و صاحب امتیاز: مهاجرین افغان مقیم تاجیکستان (ص ۶۱۴)

این نشریه در فروردین، اردیبهشت، خرداد ۱۳۷۷ به چاپ رسید و ناشر و صاحب‌امتیاز آنرا انجمن پاسداران فرهنگ آریانا برعهده دارند و مدیرمسئول نشریه نیز حمیدالله مهرورز است.

منابع: فرهنگ آریانا، ش اول، حمل، ثور، جوزا ۱۳۷۷ ش / ش ۲ و ۳، سرطان - قوس ۱۳۷۷ ش / ش ۴-۶، سنبله ۱۳۷۸ ش / ش ۷-۹، سال سوم، میزان ۱۳۷۸، جوزا ۱۳۷۹ ش.

۵۸ - فرهنگ خلق / سال تاسیس ۱۳۶۰ ش (ص ۳۱۳)

این نشریه در قوس ۱۳۵۷ ش. به چاپ رسید.

کمیته آنتی ملی جمهوری دموکراتیک افغانستان. (ص ۳۱۱)

این نشریه در ۲۰ حمل ۱۳۶۶ به چاپ رسید و کمیته مرکزی حزب دموکراتیک خلق افغانستان ناشر نشریه می‌باشد.

منبع: زنده‌گی حزبی، ش ۱ (۱۲)، سال سوم، حمل و ثور ۱۳۶۸ ش.

۶۸- قلب آسیا / سال تأسیس ۱۳۶۰ ش (ص ۴۹۱) شماره ۱۳ نشریه که در دلو ۱۳۶۰ به چاپ رسیده است، سال دوم انتشار نشریه را نشان می‌دهد.

منبع: قلب آسیا، ش ۱۳، سال دوم، دلو ۱۳۶۰ ش. ۶۹- ارشاد / سال تأسیس عقرب ۱۳۶۲ / صاحب امتیاز و ناشر: انجمن محمدی. (ص ۴۷۰-۴۷۱)

شماره ۳ نشریه که در جدی ۱۳۶۱ ش. به چاپ رسیده است، سال اول انتشار نشریه را نشان می‌دهد و صاحب امتیاز و ناشر نشریه نیز انجمن محمدین می‌باشد.

منبع: ارشاد، ش ۳، سال اول، جدی ۱۳۶۱ ش. ۷۰- رستاخیز / سال تأسیس ۱۳۷۶ ش. (ص ۳۲۴) این نشریه در میزان ۱۳۷۶ به چاپ رسیده است.

منبع: رستاخیز، ش ۱، میزان ۱۳۷۶ ش. ۷۱- فریاد (ص ۳۲۶)

این نشریه که به دو زبان فارسی و پشتو است در آلمان - کلن به چاپ می‌رسد.

منبع: فریاد، ش ۳۱، سال پنجم، اسد ۱۳۷۶ ش. ۷۲- هاجر / سال تأسیس سنبله ۱۳۷۸ ش. (ص ۴۶۷)

شماره ۱۱ این نشریه در ۲۹ قوس ۱۳۷۵ به چاپ رسیده است بنابراین سال ۱۳۷۸ ش. نمی‌تواند سال تأسیس نشریه باشد.

منبع: هاجر، ش ۱۱، ۲۹ قوس ۱۳۷۵ ش. (ضمیمه هفته نامه وحدت شماره ۱۸۴).

پ. عناوین نشریاتی که در این کتاب ذکری از آنها به میان نیامده است:

۱- آریانا (تأسیس ۱۳۲۱ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز: احمد علی کهزاد / مدیر مسؤول: علی احمد (نیمی) - محمد ابراهیم (خلیل) - محمد حیدر ژوبل - عتیق الله معروف / سردبیر: احمد علی کهزاد / ناشر: انجمن تاریخ افغانستان / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: پشتو - فارسی / روش: تاریخی - ادبی / قطع: ۱۶x۳۴ س / قیمت: ۳۶-۱۲ افغانی / تعداد صفحات: ۶۰-۵۰.

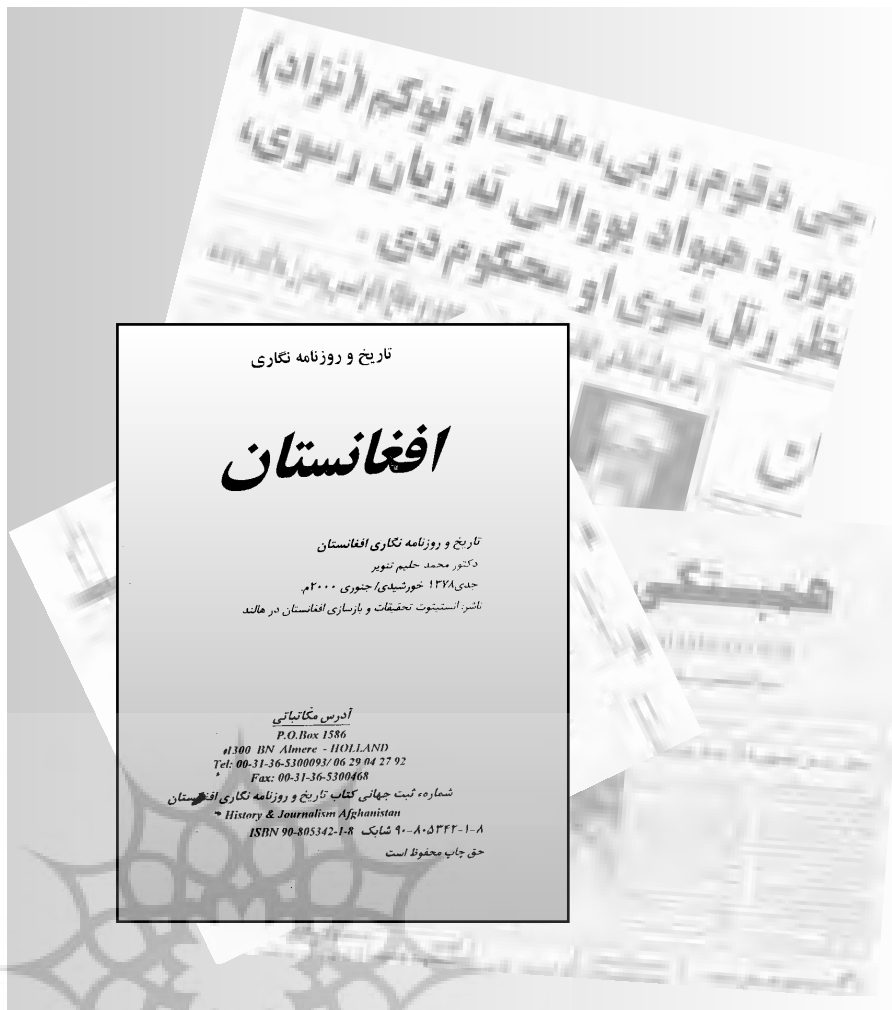
توضیح: مجله آریانا تا سال ۱۳۴۵ ش. با ترتیب انتشار ماهنامه و از آن پس به صورت دو ماهنامه انتشار می‌یافت. با انحلال انجمن تاریخ افغانستان، آریانا از انتشار باز ایستاد. در سال ۱۳۶۰ ش. مجله خراسان به جای آریانا منتشر شد.

منابع: کتاب وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۳۸-۳۹ / دانشنامه ادب فارسی، ج ۳، ص ۷ / معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۱.

۲- آزاد افغانستان (تأسیس ۱۳۳۰ ش)

پاکستان پیشاور / ناشر: عبدالحی حبیبی / ترتیب انتشار: هفته‌نامه / زبان: فارسی - پشتو / روش: سیاسی /

۶۷- زنده‌گی حزبی / سال تأسیس ۱۳۶۶ ش / ناشر:

این نشریه در سال ۱۳۶۸ ش. در پیشاور به چاپ رسید و روش آن سیاسی - خبری و به دو زبان پشتو - فارسی منتشر می‌گردید.

منبع: بصیرت، [شماره ندارد] ۱۷ حوت ۱۳۶۸ ش. ۶۴- پلوشه / سردبیر: شاه زمان وریح «ستاینزی» (ص ۳۰۹)

شاه زمان وریح مؤسس نشریه می‌باشد و مدیر مسؤولی آن را غلجی سکاوندی برعهده دارد. نشریه به دو زبان پشتو - فارسی به چاپ می‌رسد.

منبع: پلوشه، ش ۲، دوره دوم، ۱۸ ثور ۱۳۷۷ ش. ۶۵- درمان / سال تأسیس ۱۳۶۰ ش / قطع: ۲۹x۲۱ سانتی متر (ص ۴۸۴)

شماره اول این نشریه در اسد ۱۳۵۹ ش. به چاپ رسیده و قطع آن ۵۰/۶x۲۸ سانتیمتر می‌باشد.

منبع: درمان، ش ۱، سال اول، اسد ۱۳۵۹ ش. ۶۶- رنگین کمان / ناشر و صاحب امتیاز: راز محمد

دلیلی / سردبیر: خواجه غلام جیلانی شبل. (ص ۶۱۱) صاحب امتیاز نشریه کورس عالی لسان انگلیسی کابل

سنتر وسوسه NCA می‌باشد. و رازمحمد دلیلی به عنوان مؤسس نشریه معرفی شده است. خواجه غلام جیلانی شبل نیز مدیر مسول نشریه می‌باشد. این نشریه به دو زبان فارسی و پشتو به چاپ می‌رسید.

منبع: رنگین کمان، ش ۲۴، سال دوم، سرطان ۱۳۷۶ ش. ۶۷- زنده‌گی حزبی / سال تأسیس ۱۳۶۶ ش / ناشر:

فرهنگ خلق از جوزا ۱۳۵۹ ش. تحت نام فرهنگ مردم منتشر شد.

منابع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۳۲ / ۹۳-۹۴. Baku Documents, P ۵۹- فریاد عصر / ترتیب انتشار: ماهنامه (ص ۶۰۴)

این نشریه در سال ۱۳۷۳ ش. در افغانستان به چاپ رسید و روش آن سیاسی - اجتماعی و قطع آن ۴۰/۵x۳۰ سانتی متر است. این نشریه نیز در هر پانزده روز یکبار به چاپ می‌رسد.

منبع: فریاد عصر، ش ۶، سال دوم، ۱۱ دلو ۱۳۷۴ ش. ۶۰- کار / سال تأسیس ۱۳۶۲ ش (ص ۳۱۴)

این نشریه در ۱۱ اردیبهشت ۱۳۶۱ به چاپ رسید. منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۱۵.

۶۱- وفا / سال تأسیس ۱۳۶۵ ش / صاحب امتیاز: عبدالرسول امین (ص ۵۰۵)

وفا در سال ۱۳۷۱ ش. تأسیس یافت و عبدالرسول امین مدیرمسئول آن بود.

منبع: دانشنامه ادب فارسی، ج ۳، ص ۱۰۸۹ / وفا، ش ۴۵-۴۸، دی ۱۰، ۱۳۷۶.

۶۲- افغانستان در مطبوعات جهان (ص ۵۰۷) محل چاپ این نشریه پیشاور است.

منبع: افغانستان در مطبوعات جهان، ش ۱۱، سال اول، دلو ۱۳۶۵ ش. ۶۳- بصیرت (ص ۴۷۶)

اشتراک سالیانه ۱۰ روپیه، یک شماره ۳ آنه.
توضیح: موسس آزاد افغانستان. عبدالحی حبیبی،
رییس موقتی افغانستان آزاد بود.
منابع: آزاد افغانستان، ش ۱۷، ۲۵ حمل ۱۳۳۱ ش / ش
۱۸، اول ثور ۱۳۳۱ ش.

۳- اتحاد

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: اتحاد نشراتی لمیتد
[مؤسسه انتشاراتی اتحاد] / مدیر مسؤول: عبداللطیف
نشاط ملک / ترتیب انتشار: هفته‌نامه / زبان: فارسی -
پشتو / روش: سیاسی - اجتماعی - خبری - ادبی / قیمت:
۴۰-۵۰ افغانی.

توضیح: نشریه اتحاد در بدو تأسیس (۱۳۰۰ ش) با نام
اتحادخان آباد و بعد از آن با نام اتحاد بغلان انتشار می‌یافت
و نیز پس از مدتی دیگر تحت عنوان اتحاد منتشر گردید.
منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات
افغانستان، ص ۲۳.

۴- مجله احصایه

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: اداره مرکزی
احصایه / ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی.
توضیح: تیراژ مجله احصایه سیصد و پنجاه نسخه بود.
منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک
افغانستان، ص ۳۴.

۵- اخبار عرفانی (تأسیس ۱۳۳۱ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت معارف / مدیر
مسؤول: احمد فرید / ترتیب انتشار: دوهفته‌نامه / زبان:
فارسی - پشتو / روش: خبری - عرفانی / تعدادصفحات: ۴
ص.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان،
ص ۳۴.

۶- افغانستان (آریانا) - (تأسیس ۱۳۴۰ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: ریاست مستقل مطبوعات/
سردبیر: محمد خالد روبنات / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی
/ روش: عرفانی - صنعتی - زراعتی - علمی.
منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان،
ص ۲۶.

۷- افغانستان (تأسیس ۱۹۳۱ م)

پاکستان - لاهور / مدیر مسؤول: مرتضی احمد خان
افغانستان / سردبیر: مرتضی احمدخان افغانی / ترتیب
انتشار: پانزده روز یکبار / زبان: فارسی / روش: سیاسی -
فرهنگی - اجتماعی.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات
افغانستان، ص ۹-۱۰ / BakuDocuments, p ۲۷

۸- افغان طبی تأسیس (۱۳۴۰ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: انستیتوت
دولتی طب کابل / زبان: فارسی - پشتو / روش: علمی -
پزشکی.

توضیح: افغان طبی در سال ۱۳۳۵ ش. تحت نام [؟]
طبی مجله منتشر شد و در سال ۱۳۵۸ ش. با مجله
پوهنتون ادغام گردید و از سال ۱۳۵۹ ش. همزمان با
تشکیل انستیتوت دولتی طب کابل به عنوان ارگان
انتشاراتی آن منتشر و از سال ۱۳۴۰ ش. با عنوان افغان
طبی شروع به انتشار کرد.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک
افغانستان، ص ۴۶.

۹- افغان نساجی (تأسیس جدی ۱۳۳۹ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: تبلیغات شرکت
نساجی / مدیر مسؤول: عبدالله (علی) / ترتیب انتشار:
پانزده روز یک بار / زبان: فارسی / روش: تبلیغ نساجی /
تعداد صفحات: ۲ ص.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات
افغانستان، ص ۷۱.

۱۰- ام البلاد (تأسیس سنبله / شهریور ۱۳۷۰)

افغانستان - بلخ / مدیر مسؤول: محمد شاه عادل /
ناشر: شورای فرهنگی جمعیت اسلامی افغانستان / ترتیب
انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی - پشتو / روش: عقیدتی -
سیاسی - فرهنگی / قطع: ۲۱x۲۸ سانتیمتر.
توضیح: دوره اول انتشار این نشریه پس از ۸ شماره در
فروردین ۱۳۷۱ ش. از انتشار باایستاد و دوره دوم انتشار آن
از اسفند ۱۳۷۶ شکل گرفت.

منبع: دانشنامه ادب فارسی - ج ۳، ص ۱۱۰-۱۱۱.

۱۱- انیس اطفال (تأسیس ۱۳۳۵-۴۵ ش)

افغانستان - کابل / سردبیر: غلام عمر شاکر / ترتیب
انتشار: هفته‌نامه / زبان: فارسی.
توضیح: انیس اطفال به ضمیمه روزنامه انیس انتشار
می‌یافت و ویژه کودکان و نوجوانان بود.

منبع: نشریه دُردری، ش ۳-۴، ص ۵۹.

۱۲- مجله اوبه اوبرنبتاد (تأسیس ۱۳۵۹ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت انرژی برق /
ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی - پشتو / قطع:
۲۹x۲۱ س.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک
افغانستان، ص ۳۱.

۱۳- بدنی روزنه (تأسیس ۱۳۳۹ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: کابل
پوهنتون [دانشگاه کابل] / مدیر مسؤول: عبدالغفور بابری /
ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی / روش: ورزشی /
قطع: متوسط.

توضیح: موسس این نشریه دکتر محمد عمر وردک بود.
منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان،
ص ۵۹.

۱۴- مجله بررسی‌های مالی (تأسیس ۱۳۵۹ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت مالیه / ترتیب
انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی.

توضیح: این مجله ابتدا در سال ۱۳۳۳ ش. با نام ثروت
و بعداً تحت نام زیرمه منتشر می‌شد. مجله ابتدا در هر
هفته یک شماره و سپس در هر هفته دو شماره انتشار
می‌یافت. از حمل ۱۳۳۷ ش. تحت عنوان ماهنامه و ته
منتشر می‌شد. از سال ۱۳۵۲ ش. مجله از انتشار باایستاد و
بعد از پیروزی انقلاب ثور شروع به انتشار کرد و این بار به
نام مجله راه حساب به شکل سه ماهه منتشر شد. از سال
۱۳۵۹ ش. نیز تحت نام بررسی‌های مالی به انتشار خود
ادامه داد.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک
افغانستان، ص ۲۹.

۱۵- برگ سبز (تأسیس ۱۳۲۸ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز: مرستون / مدیرمسؤول:
محمد موسی همت / ناشر: مرستون / زبان: فارسی /
روش: علمی - دینی - اجتماعی - هنری / قطع: بزرگ.
توضیح: این نشریه از طرف مرستون که موسس آن
لطیفی بود انتشار می‌یافت.
منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات
افغانستان، ص ۵۸.

۱۶- برهان (تأسیس ۱۳۵۱ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: مسجد شریف
محمدیه / مدیر مسؤول: سیدمحمد سرور واعظ / سردبیر:
سیدمحمد ابراهیم عالمشاهی / ترتیب انتشار: ماهنامه /
زبان: فارسی / روش: دینی - اجتماعی - فرهنگی / قطع:
وزیری.

منبع: نشریه دُردری، ش ۶-۸، ص ۸۹.

۱۷- برهان (تأسیس ۱۳۶۸ ش)

پاکستان - پیشاور / صاحب امتیاز و ناشر: حرکت
اسلامی افغانستان / مدیر مسؤول: قریشی / ترتیب انتشار:
هفته‌نامه / زبان: فارسی.

منبع: نشریه دُردری، ش ۶-۸، ص ۸۹.

۱۸- برید (تأسیس دوره دوم ۱۳۳۶ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز: وزارت مخابرات / مدیر
مسؤول: فضل احمد زیارمن / ترتیب انتشار: فصلنامه /
زبان: فارسی / روش: اقتصادی - اجتماعی.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات
افغانستان، ص ۵۶.

۱۹- بزگرد (تأسیس سرطان ۱۳۳۴ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: دکهنی اولاسی
صنایع و بانک / مدیر مسؤول: محمدسلیمان سکندر /
ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی / روش: اقتصادی -
کشاورزی - صنعتی - اجتماعی.

توضیح: مؤسس این نشریه محمداکبر پامیر بود.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات
افغانستان، ص ۴۹.

۲۰- بعثت (تأسیس ۱۳۷۲ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: مجتمع
فرهنگی رسالت / مدیر مسؤول: رضوانی بامیانی / روش:
دینی - سیاسی - اجتماعی / قطع: ۲۹/۸x۲۱ س / تعداد
صفحات: ۳۰ ص.

منبع: بعثت، ش ۳، ثور و جوزا ۱۳۷۳ ش.

۲۱- بنونکی (تأسیس عقرب ۱۳۳۷ ش)

افغانستان / ناشر: وزارت معارف / مدیر مسؤول:
سجیه شایق سلیمان / ترتیب انتشار: دوماهنامه / زبان:
فارسی / روش: خبری - فرهنگی - اجتماعی.
منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات
افغانستان، ص ۹۹.

۲۲- بنیشکه (تأسیس ۱۳۳۴ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت فوائد عامه /
مدیر مسؤول: م. اکبر شایگان شهریاری / زبان: فارسی
تعداد صفحات: ۴۰ ص.
توضیح: از مهندس محمد کبیر به عنوان موسس
نشریه یاد شده‌است.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۹۸.

۲۲- بولتن خبری (تأسیس ۱۳۶۸ ش)

پاکستان / صاحب امتیاز و ناشر: خبررسانی افغانستان اسلامی وزارت دعوت و ارشاد / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی / روش: سیاسی - نظامی - خبری / قطع: ۳۴×۲۰/۶ س / تعداد صفحات: ۲۲ ص.

منبع: بولتن خبری، شماره پیاپی ۱۰، سال دوم، ۳۱ سرطان ۱۳۶۹ ش.

۲۴- ۲۴ حوت

افغانستان - هرات / صاحب امتیاز و ناشر: حزب اسلامی افغانستان / زبان: فارسی - پشتو
منبع: نشریه دُردری، ش ۸-۶، ص ۹۰، ۹۱.

۲۵- پیام بابا (تأسیس ۱۳۷۷ ش)

افغانستان - بامیان / صاحب امتیاز و ناشر: حزب وحدت اسلامی افغانستان / زبان: فارسی.

منبع: نشریه دُردری، ش ۸-۶، ص ۹۰.

۲۶- پیام حق (تأسیس ۱۳۳۲ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: مؤسسه تربیه افکار / مدیر مسؤول: مطیع الله چمبیلی / ترتیب انتشار: هفته نامه / زبان: پشتو - فارسی / روش: دینی - تربیتی - اجتماعی / قطع: ۲۰×۲۸ س.

منابع: معرفی روزنامه‌ها، جراید و مجلات افغانستان، ص ۴۸ / وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۳۵.

۲۷- پیام مادر (تأسیس ۱۳۷۴ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: حزب وحدت اسلامی افغانستان / زبان: فارسی / روش: عقیدتی - سیاسی - علمی - تربیتی / قطع: ۴۱/۵×۲۸/۸ سانتیمتر / تعداد صفحات: ۴ ص.

منبع: پیام مادر، ش ۲، سال اول، ۵ اسد ۱۳۷۴ ش.

۲۸- تخارستان (تأسیس ۱۵ دلو / بهمن ۱۳۵۷ ش)

افغانستان - ولایت تخار / صاحب امتیاز و ناشر: کمیته حزبی و ولایت تخار / ترتیب انتشار: هفته‌نامه / زبان: فارسی / روش: فرهنگی - ادبی.

توضیح: شماره جدید این نشریه در ۱۵ حمل ۱۳۷۵ ش. به مدیرمسئولی م. توفیق و معاون وی ع. ساحل در ۴ صفحه و در قطع ۳۷/۵×۲۷/۷ سانتی‌متر در ولایت تخار به چاپ رسیده است.

منابع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۵۶ / تخارستان، ش اول، حمل ۱۳۷۵ ش.

۲۹- جشن نجات وطن (تأسیس ۱۳۱۰ ش)

افغانستان / سردبیر: شیرمحمد / تعداد صفحات: ۴ ص.
منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۶۳.

۳۰- جنگ غرجهستان (تأسیس جوزا / خرداد ۱۳۶۲ ش)

پاکستان - کوئته / صاحب امتیاز و ناشر: انجمن فرهنگ غرجهستان / روش: فرهنگی - ادبی / قطع: ۲۰/۸×۱۶/۳ سانتی‌متر / قیمت: ۵ روپیه یا معادل آن / تعداد صفحات: ۴۱ ص.

منبع: جنگ غرجهستان، ش اول، جوزا ۱۳۶۲ ش.

۳۱- جوانان امروز

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: سازمان جوانان / مدیر مسؤول: بربک احساس / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی - پشتو / قطع: مجله‌ای.

منبع: نشریه دُردری، ش ۶-۸، ص ۹۲.

۳۲- حقوق (تأسیس ۱۳۲۴ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: پوهنچی علوم سیاسی / مدیر مسؤول: س. ساعد / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی / روش: سیاسی - اجتماعی / قیمت: تک شماره ۳ افغانی / تعداد صفحات: ۴۰ ص.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۶۸.

۳۳- خاوره (تأسیس ۱۳۷۶ ش)

پاکستان - پیشاور / صاحب امتیاز و ناشر: شورای اسلامی مردم افغانستان / زبان: فارسی - پشتو / روش: سیاسی - فرهنگی - اجتماعی / قطع: ۴۱/۶×۲۹/۴ سانتی‌متر / تعداد صفحات: ۸ ص.

منبع: خاوره، ش ۸، سال اول، ۱۵ عقرب ۱۳۷۶ ش / ش ۱۶، سال اول، ثور ۱۳۷۷ ش.

۳۴- خون و پیام

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: بخش فرهنگی ولایت کابل حزب وحدت اسلامی افغانستان / زبان: فارسی / روش: خبری - سیاسی - اجتماعی.

منبع: خون و پیام، ش فوق‌العاده، سرطان ۱۳۷۱ ش.

۳۵- دوروانیس (تأسیس ۱۳۳۹ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: مؤسسه نشراتی انیس / مدیر مسؤول: عظیم رعد / ناشر: محمدابراهیم عباسی / ترتیب انتشار: هر پانزده روز یکبار / زبان: فارسی / روش: فرهنگی - ادبی.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۶۹.

۳۶- روزگان (تأسیس ۱۳۵۶ ش)

افغانستان - ولایت کندهار / صاحب امتیاز و ناشر: کمیته ولایتی حزبی ولایت ارزگان / ترتیب انتشار: هفته‌نامه / زبان: فارسی - پشتو / روش: سیاسی - اجتماعی / قطع: ۳۰×۴۲ س / تعداد صفحات: ۴ ص.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۵۵.

۳۷- روشنگر (تأسیس ۱۳۶۸ ش)

افغانستان - کابل / مدیر مسؤول: محب بارش / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی / روش: ادبی - تاریخی.
منبع: نشریه دُردری، ش ۳-۴، ص ۶۱، ۹۳.

۳۸- زیر مه (تأسیس ۱۳۳۳ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت مالیه / مدیر مسؤول: محمد یونس حیران / ترتیب انتشار: در هفته دو روز / زبان: فارسی / روش: علمی - اقتصادی - حقوقی - تربیتی - ادبی / تعداد صفحات: ۴ ص.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۷۵.

۳۹- زیر مه مجله (تأسیس ۱۳۳۷ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: زیر مه تون وزارت دفاع / زبان: فارسی - پشتو / روش: سیاسی - اجتماعی -

تاریخی - علمی.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۷۶.

۴۰- سانس (تأسیس ۱۹۸۱ م)

پاکستان - پیشاور / صاحب امتیاز و ناشر: انجمن دکتران / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی - پشتو.
منبع: نشریه دُردری، ش ۶-۸، ص ۷۳.

۴۱- سپیده (تأسیس ۱۳۷۷ ش)

پاکستان - پیشاور / صاحب امتیاز و ناشر: مرکز لکتوری عرفان / مدیر مسؤول: لگنور بهمن / ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی - پشتو / روش: هنری - فرهنگی / قطع: مجله‌ای / تعداد صفحات: ۱۳۰ ص.

منبع: سپیده، ش ۲ و ۳، زمستان ۱۳۷۷ و بهار ۱۳۷۸ ش.

۴۲- سیمای وحدت (تأسیس اسفند ۱۳۷۵ ش)

پاکستان پیشاور / صاحب امتیاز و ناشر: حزب وحدت اسلامی افغانستان، جناح اکبری / ترتیب انتشار: هفته‌نامه / زبان: فارسی / روش: سیاسی - فرهنگی - خبری / قطع: ۴۰/۸×۲۸/۵ س / تعداد صفحات: ۶ ص.

منابع: دانشنامه ادب فارسی، ج ۳، ص ۵۵۳-۵۵۲ / سیمای وحدت، ش ۴۸، سال دوم، ۱۹ حوت ۱۳۷۶ ش.

۴۳- شاهد (تأسیس ۱۳۷۳ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: کمیته فرهنگی حزب وحدت اسلامی افغانستان / مدیرمسئول: محمدحسین رضایی / زبان: فارسی / روش: سیاسی - اجتماعی - فرهنگی / قطع: ۳۹×۲۸/۴ س / تعداد صفحات: ۸ ص.

منابع: شاهد، ش ۱۹، سال دوم، ۲۸ دلو ۱۳۷۴ / ش ۲۲، سال دوم، ۲۶ حوت ۱۳۷۴ / ش ۲۸، سال دوم، ۱۸ ثور ۱۳۷۵ ش.

۴۴- مجله صحت (تأسیس ۱۸ حمل ۱۳۶۰ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت صحت عامه / ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی - پشتو / قطع: ۲۰×۲۹ س.

توضیح: این مجله در سال ۱۳۶۱ ش. از انتشار باز ماند و دومرتبه در سال ۱۳۶۳ ش. توسط ریاست حمایه طفل و مادر آغاز به انتشار کرد.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۲۴.

۴۵- صحی (تأسیس ۱۳۶۱ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: ریاست خدمات صحیه دفاع ملی / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی - پشتو.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۱۷.

۴۶- صلح (تأسیس ۱۳۷۰ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: شورای اتحاد جبهه صلح افغانستان / مدیر مسؤول: محمداسماعیل اکبر / ترتیب انتشار: پانزده روز یکبار / زبان: فارسی - پشتو / روش: سیاسی - اجتماعی - علمی - ادبی / قطع: ۴۰/۶×۳۰ س / تعداد صفحات: ۸ ص.

منبع: صلح، ش ۳، سال اول، ۲۲ ثور ۱۳۷۰ ش.

۴۷- عفاف (تأسیس ۱۳۷۲ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: انجمن فرهنگی انصار الفاطمه / مدیر مسؤول: فاطمه بختیاری / زبان: فارسی / روش: دینی - سیاسی - اجتماعی - خبری / قطع: ۲۸/۹x۲۱ س / تعداد صفحات: ۲۷ ص.

منبع: عفاف، ش ۱۱۲، سال چهارم، اول فروردین ۱۳۷۵ ش.

۴۸- مجله علمی بولیتخنیک (تأسیس ۱۳۵۱ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: انستیتوت بولی تخنیک کابل / ترتیب انتشار: سالنامه / زبان: فارسی / قطع: ۲۰x۳۱ س / تعداد صفحات: ۱۴۰-۲۲۰ ص.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۴۴-۴۵.

۴۹- عید استقلال (تأسیس اسد ۱۳۰۴ ش)

افغانستان / زبان: فارسی.

توضیح: این نشریه در ایام جشن استقلال افغانستان هر روز یک مرتبه در یغمان نشر و با این بیت آغاز می‌گردد: باز عید استقلال گشته زینت یغمان / از آن سبب جو گل خندان قوم و ملت افغان.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۰۶.

۵۰- لکی (تأسیس ۱۳۳۷ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: انکشاف دهات / مدیر مسؤول: محمدکبیر سمیمی / روش: کشاورزی - اجتماعی - صنعتی / زبان: فارسی - پشتو.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۱۲.

۵۱- کوچنیانو ژغ (تأسیس ۱۳۳۹ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت معارف / مدیر مسؤول: احمد فرید / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی - پشتو.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۱۷.

۵۲- کیان (تأسیس ۳۰ اسد ۱۳۷۶ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: کانون فرهنگی حکیم ناصر خسرو بلخی / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی / روش: فرهنگی - ادبی / تعداد صفحات: ۸ ص.

منبع: حجت، ش ۱۹، دوره دوم، حمل و سنبله ۱۳۷۶، ص ۱۳۵-۱۳۶، ۱۴۱.

۵۳- مجله مسایل صلح و سوسیالیزم (تأسیس جوزا ۱۳۶۱ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: شعبه تبلیغ، ترویج و آموزش کمیته مرکزی حزب دموکراتیک خلق افغانستان / زبان: قطع: ۱۷x۲۲ س.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۳۷-۳۸.

۵۴- مجله معادن و صنایع (تأسیس جدی ۱۳۳۴ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت معادن و صنایع / مدیر مسؤول: سلطان احمد سلطان / ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: پشتو - فارسی / روش: علمی - اقتصادی - اجتماعی.

منابع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک

افغانستان، ص ۳۰-۳۱ / معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۱۶.

۵۵- نجو نوروز (تأسیس ۱۳۳۹ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: ریاست تدریسات ثانوی وزارت معارف / مدیر مسؤول: معصومه عصمتی وردکی / ترتیب انتشار: دوماهنامه / زبان: فارسی - پشتو.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۳۴.

۵۶- ننداره (تأسیس ۱۳۳۵ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: سینمای کابل / مدیر مسؤول: بارق شفیعی / زبان: فارسی - پشتو / روش: هنری - ادبی.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۳۲-۱۳۳.

۵۷- نیمروز (تأسیس ۱۳۳۳ ش)

افغانستان / مدیر مسؤول: محمدکبیر شایگان / ترتیب انتشار: هفته‌نامه / زبان: فارسی / روش: اجتماعی - علمی - فرهنگی - خبری.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۲۶-۱۲۷.

۵۸- وته (تأسیس ۱۳۳۳ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت مالیه / مدیر مسؤول: شاه علی اکبر شهرستانی / زبان: فارسی / روش: اقتصادی - اجتماعی.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۳۸.

۵۹- مجله وطن پیغام (تأسیس قوس ۱۳۶۱ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: وزارت تحصیلات عالی و مسلکی و کمیته مرکزی ج. د. خ. / ترتیب انتشار: دوماهنامه / زبان: پشتو - فارسی.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۲۷.

۶۰- ویسا (تأسیس ۱۳۳۴ ش)

افغانستان / مدیر مسؤول: غ. جلالی / زبان: فارسی - پشتو / روش: اقتصادی - مالی.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۳۵.

۶۱- مجله هرات باستان (تأسیس حوت ۱۳۵۸ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: آکادمی علوم افغانستان / ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی - پشتو - انگلیسی / روش: فرهنگی - تاریخی / ۱۸x۲۶ س.

توضیح: این مجله ارگان انتشاراتی پروژه بین‌المللی هرات و مربوط به آکادمی علوم افغانستان بود که در تیراژ ۷۰۰ نسخه انتشار می‌یافت.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۳۹.

۶۲- مجله هلال احمر

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: جمعیت افغانی سره میاشت / ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی.

منبع: وسایل ارتباط جمعی جمهوری دموکراتیک افغانستان، ص ۲۳.

۶۳- مجله همبستگی اسلامی (تأسیس ۱۳۶۹ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: بخش فرهنگی شورای همبستگی مهاجرین افغانستان / مدیر مسؤول: رضایی / زبان: فارسی / قطع: ۲۹/۵x۲۰ س.

منبع: ارج‌نامه ایرج، ج ۲، ص ۳۴۰.

۶۴- هوا (تأسیس ۱۳۳۶ ش)

افغانستان - کابل / صاحب امتیاز و ناشر: افغانستان ملکی هوایی ریاست / مدیر مسؤول: ع. محب حیرت / ترتیب انتشار: فصلنامه / زبان: فارسی - پشتو / تعداد صفحات: ۳۶ ص.

توضیح: موسس مجله عبدالکریم حکیمی معرفی شده است.

منبع: معرفی روزنامه‌ها، جراید [و] مجلات افغانستان، ص ۱۴۱.

۶۵- بولتن خبری (تأسیس ۱۳۶۴ ش)

ارگان سازمان نصرافغانستان / زبان: فارسی / روش: سیاسی - خبری / قطع: ۳۲/۴x۲۱ س / تعداد صفحات: ۳۶ ص.

منبع: بولتن خبری، ش ۶، ۳۰ آبان ۱۳۶۴.

۶۶- پیام آزادگان (تأسیس ۱۳۷۶ ش)

افغانستان / صاحب امتیاز و ناشر: ارگان انتشاراتی شورای آزادگان جهادی افغانستان / زبان: فارسی / مدیر مسؤول: مظفری / زبان: فارسی / روش: سیاسی - اجتماعی / قطع: ۲۹/۶x۲۱ س.

توضیح: موسس نشریه م. نیک‌زاد معرفی شده است. منبع: پیام آزادگان، ش اول، سال اول ۱۳۷۶ ش / ش ۲، ۲۵ اسد ۱۳۷۶.

۶۷- پیک نور (تأسیس ۱۳۷۴ ش)

مدیر مسؤول: غلام‌نبی اشراقی / زبان: فارسی / روش: سیاسی - فرهنگی - خبری / قطع: ۲۹x۲۰/۵ س.

توضیح: پیک نور، هفته‌نامه شورای سیاسی اداری دولت اسلامی افغانستان می‌باشد.

منبع: پیک نور، ش ۳، ۱۷ دی ۱۳۷۴.

۶۸- حقیقت (تأسیس جوزا ۱۳۷۰ ش)

روش: سیاسی - عقیدتی - اجتماعی / قطع: ۲۴/۸x۱۷/۵ س.

توضیح: حقیقت، ارگان انتشاراتی مبارزین موحدین افغانستان بود.

منبع: حقیقت، ش اول، جوزا ۱۳۷۰ ش.

۶۹- خانه نو، زندگی نو

پاکستان - پیشاور / ناشر: پروژه درامه‌های تعلیمی بی‌بی‌سی برای افغانستان با همکاری یونسکو - پاریس / مدیر مسؤول: شیرازالدین صدیقی / ترتیب انتشار: ماهنامه / زبان: فارسی - انگلیسی / قطع: ۲۷/۸x۲۱/۵ س.

منبع: خانه نو، زندگی نو، ش ۸ (۳۲)، سال سوم [سال انتشار نامعلوم].

۷۰- دهکده (تأسیس دوره دوم ۱۳۷۴ ش)

افغانستان - کابل / ناشر: وزارت احیاء و انکشاف دهات / زبان: فارسی - پشتو / روش: آموزشی - اجتماعی - ادبی / قطع: ۲۵/۸x۲۱ س.

توضیح: سرپرست مدیرمسئول: محمد حسن امینی معرفی شده است.

منبع: دهکده ش دوم و سوم، دوره دوم، حوت ۱۳۷۴ ش.

۷۱- رنا (تأسیس ۲۶ حوت ۱۳۷۶ ش)

پاکستان - پیشاور / صاحب امتیاز: مؤسسه رنا / سردبیر: احمد فرید ثمین / ترتیب انتشار: هفته نامه / زبان: فارسی - پشتو / روش: سیاسی - اجتماعی - فرهنگی - خبری / قطع: ۴۱/۷۷x۲۹ س.

توضیح: هفته نامه رنا همزمان در پیشاور، اسلام آباد، کوئته و جلال آباد توزیع می‌گردد.

منبع: رنا، ش اول، سال اول، ۲۶ حوت ۱۳۷۶ ش.

۷۲ - پیام پاسدار

مدیر مسوول: استاد خلوصی / ایران - قم / روش: دینی - اخلاقی - اجتماعی - سیاسی - انتقادی / قطع: ۲۳/۸۷x۱۶/۸ س / زبان: فارسی.

توضیح: پیام پاسدار، ارگان انتشاراتی پاسداران جهاد اسلامی افغانستان است.

منبع: پیام پاسدار، ش ۲ [تاریخ انتشار نامعلوم است].

۷۳ - سیمای اسلام

ایران - مشهد / زبان: فارسی / روش: عقیدتی - سیاسی / قطع: ۴۴/۸۷x۳۰ س.

توضیح: سیمای اسلام، ارگان انتشاراتی رجا روحانیت و جوان اسلامی افغانستان می‌باشد.

منبع: سیمای اسلام، ش ۱۲، میزان ۱۳۶۰ ش.

۷۴ - طلوع انقلاب (تأسیس ۱۳۵۹ ش)

ایران - مشهد / ناشر: جمعیت علما حرکت انقلاب اسلامی افغانستان / زبان: فارسی / روش: سیاسی - عقیدتی - خبری / قطع: ۵۰/۲۷x۳۵/۵ س.

منبع: طلوع انقلاب، ش ۲، سال دوم، سرطان ۱۳۶۰ ش.

۷۵ - گاهنامه

ایران - تهران / ناشر: جنبش اسلامی مستضعفین افغانستان / زبان: فارسی / روش: سیاسی - اجتماعی / قطع: ۲۱x۱۶ س.

منبع: گاهنامه، ش ۶ جدی ۱۳۶۳ ش.

۷۶ - فریاد همبستگی

پاکستان - پیشاور / زبان: فارسی - پشتو / روش: سیاسی - اجتماعی / قطع: ۲۴x۱۷/۹ س.

منبع: فریاد همبستگی، ش ۳، ثور ۱۳۶۰ ش.

۷۷ - کابورا (تأسیس ۱۳۷۷ ش)

افغانستان - کابل / مدیر مسوول: نیلوفر افغان کابلی / ترتیب انتشار: هفته نامه / زبان: فارسی - پشتو / روش: فرهنگی - سیاسی - علمی - تاریخی.

منبع: کابورا، ش ۲، سال اول، ۱۵ ثور ۱۳۷۷ ش.

۷۸ - اندیشه اسلامی (تأسیس ۱۳۷۷ ش)

امریکا - ایفرنیا / زبان: فارسی / روش: دینی - فرهنگی / قطع: ۴۴/۳۷x۲۸/۵ س.

توضیح: اندیشه اسلامی، خود را نشریه مرکز تبادل افکار اسلامی معرفی می‌کند.

منبع: اندیشه اسلامی، ش ۳، سال دوم، ۲۷ دلو ۱۳۷۶ ش.

۷۹ - استقامت

ایران - قم / صاحب امتیاز: حرکت اسلامی افغانستان / مدیر مسوول: حاج معلمزاده / زبان: فارسی / روش: سیاسی - عقیدتی / قطع: ۲۳/۷۷x۱۷ س.

توضیح: م. الف. اکرمی به عنوان تهیه و ترتیب نشریه

معرفی شده است.

منبع: استقامت، شماره پیاپی ۷۲، سال ۱۳۶۸ ش / ش ۷۴، ۱۳۶۹ ش.

۸۰ - مهاجر

ایران - تهران / صاحب امتیاز و ناشر: سفارت کبرای دولت اسلامی افغانستان / زبان: فارسی / روش: سیاسی - خبری / قطع: ۲۹/۶x۲۱ س.

منبع: مهاجر، ش ۲، اول بهمن ۱۳۷۲ ش.

۸۱ - نامه هجرت

بلژیک / صاحب امتیاز: انجمن اسلامی مهاجرین افغانستان / زبان: فارسی / روش: سیاسی - اجتماعی - فرهنگی / قطع: ۲۱/۱۷x۱۴/۸ س.

منبع: نامه هجرت، ش ۴، سال اول، جوزا ۱۳۶۶ ش.

۸۲ - نهضت اسلامی افغانستان

ایران / زبان: فارسی / روش: سیاسی - عقیدتی - فرهنگی / قطع: ۲۳/۹x۱۷ س.

منبع: نهضت اسلامی افغانستان، ش ۱۰ [تاریخ انتشار نامعلوم است].

۸۳ - همصنفی (تأسیس ۱۳۷۶ ش)

ایران - مشهد / صاحب امتیاز: مدرسه راهنمایی و دبیرستان علامه شهید بلخی (ره) زیر نظر مرکز ارشاد اسلامی زنان افغانستان / مدیر مسوول: سیدعلی عطایی / زبان: فارسی / روش: فرهنگی - اجتماعی / قطع: ۲۴/۹x۱۷ س.

منبع: همصنفی، ش ۹، سال دوم، میزان ۱۳۷۷ ش.

ت. صفحات اعلام شده در فهرست اعلام، در مواردی با متن کتاب مطابقت ندارد. به عنوان مثال در بخش ردیف

الفبایی نشریات آمده است:

آرمان مجاهد، صفحه ۴۲۶ (ولی شماره صفحه آن در متن کتاب ۴۲۵ است)

موارد ذیل نیز از آن جمله است: آواز، ص ۲۲ (متن ص ۲۲۲)، اصلاح، ص ۸۳ (متن ص ۸۴)، افغان، ص ۹۳ (متن ص ۹۴)، افغانستان، ص ۵۰۹ (متن ص ۵۰۸)، پیام

ما، ص ۴۶۷ (متن ص ۴۶۶)، حبیب الاسلام، ص ۱۰۴-۱۰۵ (متن ص ۱۰۶-۱۰۷)، زیری، ص ۴۸۶ (متن ص ۴۸۵)، فریاد، ص ۲۲۵ (متن ص ۲۲۶)، دانا، ص ۴۸۴ (متن ص ۴۸۳)، نینوا، ص ۶۱۵ (متن ص ۶۱۶).

تاریخ و روزنامه‌نگاری

افغانستان

تاریخ و روزنامه‌نگاری افغانستان

دکتور محمد حلیم تنویر

جدی ۱۳۷۸ خورشیدی / جنوری ۲۰۰۰ م

ناشر: انستیتوت تحقیقات و بازسازی افغانستان در هالند

آدرس مکاتباتی

P.O. Box ۱۵۸۶

۱۳۰۰ BN Almere - HOLLAND

Tel: ۰۰-۳۱-۳۶-۵۳۰۰۰۹۳/۰۶ ۲۹ ۰۴ ۲۷ ۹۲

Fax: ۰۰-۳۱-۳۶-۵۳۰۰۴۶۸

شماره ثبت جهانی کتاب تاریخ و روزنامه‌نگاری

افغانستان

History Journalism Afghanistan

ISBN ۹۰-۸۰۵۳۴۲-۱-۸ شابک ۹۰-۸۰۵۳۴۲-۱-۸

حق چاپ محفوظ است.

فهرست مطالب

آغاز سخن

بخش یکم

دوره زمامداری امیرشیرعلی خان

جنگ پنجساله برادران محمدزایی

برنامه اصلاحی و روزنامه‌نگاری

اشتباهات شیرعلی خان

۱/ اعلام پادشاهی و موضع محافظه‌کارانه با انگلیسی

۲/ تبعید سیدجمال‌الدین افغان

۳/ استخدام مشاورین نظامی متد انگلیسی

۴/ سرکوبی قیام مہمند

۵/ ولیعهدی عبدالله‌جان

۶/ اعتمادیه روس‌ها

سیدجمال‌الدین افغان و مطبوعات

خدمات سیدافغان به ادبیات عرب

مقاله سیدجمال‌الدین در مورد مطبوعات

فوائد جریده

آثار سیدجمال‌الدین افغان

تداوم عروقه‌الوفاقی در روزنامه‌نگاری معاصر افغانستان

کابل (اولین نشریه گمنام افغانستان)

شمس‌النه‌ار (نخستین گام عملی در مطبوعات

افغانستان)

پی‌نوشت و مآخذ بخش یکم

۱. مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، برای نخستین

بار در ۲۰ اردیبهشت ۱۳۷۱ «شناسنامه نشریات فارسی زبان

خارج از کشور» را در ۳۱۴ صفحه منتشر نمود که در آن

مشخصات شناسنامه‌ای حدود ۱۷۰ عنوان نشریه فارسی

زبان گردآوری شده است. مجموعه بعدی دربرگیرنده ۷۱۸

عنوان نشریه فارسی زبان بود که در تابستان ۱۳۷۵ به چاپ

رسید. ویراست سوم نیز تحت عنوان «شناسنامه مطبوعات

فارسی زبان خارج از کشور» (از سال ۱۳۵۷ تا پایان ۱۳۷۷) در

۲۰۸ صفحه که دربرگیرنده شناسنامه ۹۷۴ عنوان نشریه

فارسی است، انتشار یافت.

در آبان ۱۳۷۸، مجموعه‌ای مستقل تحت نام «دو

فصلنامه آماری نشریات فارسی‌زبان در حال انتشار چاپ

خارج از کشور» توسط مرکز فوق منتشر شد که هدف از

انتشار آن «ارائه اطلاعات آماری از وضعیت جامعه

مطبوعاتی فارسی زبان خارج از کشور» عنوان شده است.

شماره دوم این مجموعه در اردیبهشت ۱۳۷۹ در ۷۱

صفحه منتشر گردید.

لازم به یادآوری است که مجموعه‌های فوق

دربرگیرنده شناسنامه نشریاتی است که توسط ایرانیان و یا

افغانستانی‌ها عمدتاً در حوزه اروپا و امریکا به زبان فارسی

به چاپ رسیده‌اند.

۲. ر.ک، صص ۱-۲

۳. ر.ک، صص ۳۳